

Opgepakt! Heemstedenaren voor de rechter in de 19de eeuw

Annabella Meddens-van Borselen

In de justitiële archieven van de 19de eeuw kom je af en toe een interessante zaak tegen van een inwoner uit Heemstede of Bennebroek. Annabella Meddens licht er een paar bijzondere verhalen uit.

De jaarlijkse kermis was niet zelden aanleiding voor agressie en geweld. Met een flinke slok op kon het gemakkelijk mis gaan.

Poging tot moord

Het was een gezellige drukte op de kermis te Bennebroek eind september 1855. Echtparen en jong verliefden gingen ernaartoe en na afloop bezochten velen de dichtstbijzijnde kroeg. Gerrit Louw, werkzaam als timmermansknecht bij Pieter Hogestein op de Dageraad in Bennebroek, nam zijn nieuwe verkering Alida (Daatje) Hommers mee naar de

Bennebroekse kermis. Toen ze daar waren zag Daatje daar haar vorige verkering, Hendrik Kockelkoren, ook rondlopen. Daatje had het drie weken eerder op de Heemsteedse kermis met Hendrik uitgemaakt, maar dat had hij niet serieus genomen.

Na hun bezoek aan de kermis gingen Daatje en Gerrit naar herberg De Zwarte Hond aan de Bennebroekerlaan om wat te drinken. Hendrik Kockelkoren liep achter hen aan. Daatje Hommers werkte als dienstbode bij Bart van der Vossen op de Glip in Heemstede. Hendrik Kockelkoren werkte als boerenknecht bij Willem de Wilde op de Glip en woonde ook bij hem in. Hendrik was stik jaloers dat Daatje nu met een andere man omging. Hij zei tegen Bart van der Vossen en Pieter Hogestein, die met hun vrouwen in de kroeg waren, dat hij razend was en dat hij óf die andere man eraan ging. 'Ik waag er twintig jaren aan', had hij geroepen. Bart van der Vossen probeerde Hendrik tot bedaren te brengen, maar dat had weinig succes.

Hendrik dronk in de Bennebroekse herberg een paar borrels, terwijl hij vlak bij zijn ex-vriendinnetje was gaan zitten, zonder iets te zeggen. Hij keek haar nieuwe vriend kwaad aan. Hij kon zijn woede niet beheersen. Toen Daatje en Gerrit de herberg wilden verlaten, stond Hendrik op, greep de nieuwe vrijer in zijn nek vast en viel hem met een mes aan. Hij probeerde zijn slachtoffer in de hals te steken, maar werd belemmerd door Pieter Hogestein en Bart van der Vossen. De een pakte hem beet en de ander duwde hem opzij. Gelukkig raakte het slachtoffer alleen aan zijn

▼ *Boerenkermis, Willem van den Berg (1886-1970).*

linkerhand gewond en was zijn bovenkleding stuk gesneden. Bastiaan van der Vossen riep de veldwachter te hulp. Hendrik werd gearresteerd en in een cel opgesloten.

Vonnis

Op 21 december 1855 moest Hendrik Kokkelkoren voor de rechter verschijnen. Veel getuigen werden opgeroepen om een verklaring af te leggen. Zelf verklaarde Hendrik dat hij te veel had gedronken en dat Daatje het weliswaar had uitgemaakt, maar toch nog met hem wilde afspreken. Hij beschouwde Daatje nog steeds als zijn meisje, hoewel hij haar na de Heemstedse kermis niet meer gesproken had. Hendrik Kokkelkoren werd beschuldigd van een poging tot moord en kreeg vijf jaren celstraf. De gegevens over zijn daad en de opgelegde straf werden op aanpakbiljetten gedrukt, die in Heemstede en Bennebroek op de raadhuisen werden aangeplakt, zodat alle inwoners dit konden lezen en op de

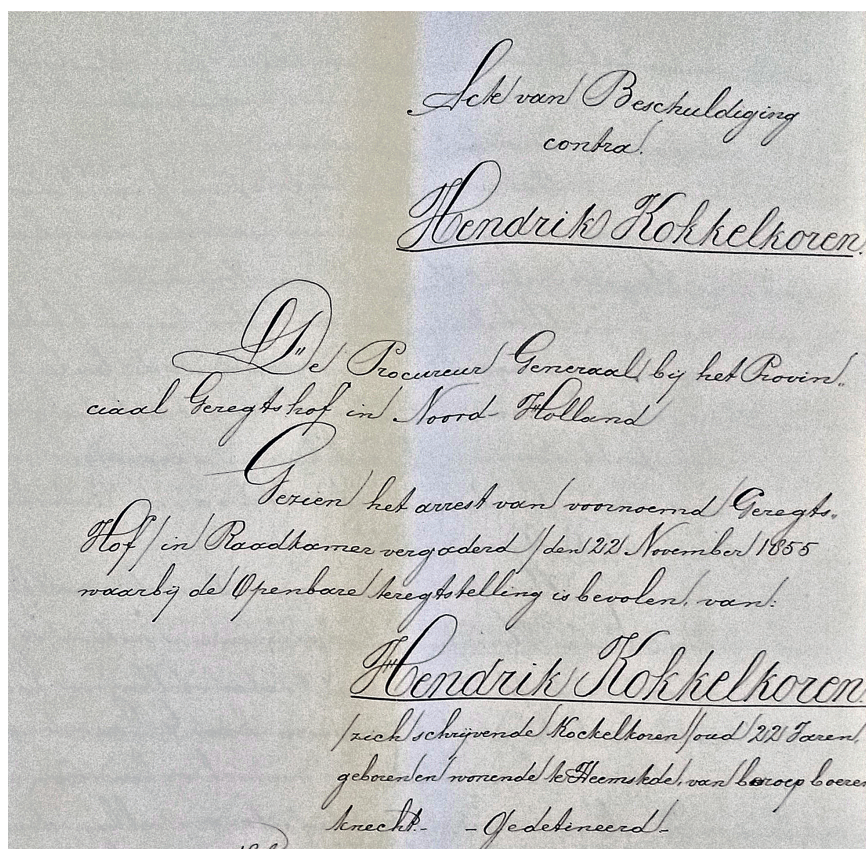
hoogte werden gebracht van het vonnis in deze rechtszaak. Hendrik Kokkelkoren werd overgebracht naar de gevangenis te Leeuwarden om daar zijn straf uit te zitten. Eind december 1860 werd hij daar ontslagen.

Hoe ging het verder met de ex-geliefden Daatje en Hendrik?

De verkering van Daatje Hommers en Gerrit Louw hield geen stand. Negen jaar na het incident in herberg De Zwarte Hond trouwde Daatje, inmiddels 33 jaar oud, in Heemstede met de 59-jarige weduwnaar Wouter Heisterbeek [Heesterbeek]. In 1866 werd in Haarlem hun dochttertje Arnoldina geboren. Daatje overleed 47 jaar oud in Haarlem in 1878.

Hendrik Kokkelkoren was 22 jaar oud toen hij de gevangenis in ging. Hij was geboren op 24 juni 1833 te Heemstede als zoon van Gerrit Kokkelkoren en Maria Christina Bakhuis. Hendrik ontmoette

► Aanhef van de 'Acte van Beschuldiging contra Hendrik Kokkelkoren' (in andere documenten geschreven als Kokkelkoren).

een nieuwe liefde en trouwde in 1862 in Heemstede met Catharina Raaphorst. Zij was naaister en acht jaar jonger. Hendrik Kockelkoren overleed 61 jaar oud in Haarlem in 1895.

samen met twee militairen die daar ook waren beet en sloeg haar. Ze stond van de barkruk op waar enkele munten van onder haar rok vandaan kwamen. Ze weigerde in de kroeg gefouilleerd te

Archieven

De archieven van de Noord-Hollandse rechtbanken en het gerechtshof te Amsterdam vanaf 1811 bevinden zich in het Noord-Hollands Archief (NHA) in Haarlem. Een deel van de vonnissen van de rechtbank Haarlem en Amsterdam zijn via de website van het NHA te lezen. De archiefstukken van het gerechtshof zijn nog niet gedigitaliseerd en kunnen in de studiezaal geraadpleegd worden. Via de website van het NHA kan ook gezocht worden op naam in de index van strafvonnissen van de rechtbanken van Amsterdam en Haarlem over de periode 1838-1908. Gegevens betreffende strafzaken in justitie-archieven ouder dan honderd jaar zijn openbaar.

Zakkenroller opgepakt

Gerrit de Klepper, een polderwerker uit de Haarlemmermeer bij Hillegom, ging begin juli 1855 naar de Haarlemse kermis. Na afloop ging hij in een kroeg nog wat drinken. Aan de bar ontmoette hij de Heemstedse prostituee Margaretha Booms. Margaretha was in 1829 'aan de Crayenest' in Heemstede geboren. In 1855 had ze een kamer aan de Wijde Appelaarsteeg in Haarlem, waar ze haar klanten ontving. Ze ging op de knie van Gerrit zitten, die druk in gesprek was met andere bezoekers. Ze probeerde wat geld uit zijn broekzak te pakken. Gerrit riep: 'Je mag mij wel een zoen geven, maar je mag niet met je hand in mijn zak komen.' Hij hoorde zijn zakje met geld op de grond vallen en begreep dat hij bestolen was. Gerrit pakte haar

worden en werd meegenomen naar het politiebureau. Daar vond de agent in haar kous nog meer geld. Ze ontkende geld van Gerrit gestolen te hebben. Ze beweerde dat zij dit geld die nacht had verdiend aan verscheidene mannen, die ze mee naar haar kamer had genomen. Margaretha kreeg maar liefst drie jaar gevangenisstraf, die ze doorbracht in de Amsterdamse gevangenis. Voor zover bekend, hoefde Margaretha na dit incident nooit meer voor een misdrijf voor een rechter te verschijnen. Ze trouwde drie keer en overleed 80 jaar oud in 1909 in Haarlem.

► Een beroving na de kermis kwam vaker voor: strofe uit een kermislied 'Naar de kermis'.

Toen zij die lange Kee:
„Kom, ga maar met mij mee.“
Zij ging naar 'n café,
Dronk bitter en ik thee.
Ze bestelde 'n diné,
Ze at voor driemaal twee;
Ik moest betalen, o j·miné.
Weg was mijn portemonnaie.

Bronnen

Noord-Hollands Archief:
- Hendrick Kockelkoren (1833-1895): Provinciaal Gerechtshof Noord-Holland T.27-48-2519 (arrest) en T.27-270-2524 (dossier).
- Margaretha Booms (1829-1909): Provinciaal Gerechtshof (dossier), T27-222-2500 T27-48-2502B; gevangenis Amsterdam T.313-428-422/512.
www.wiewaswie.nl
www.allefriezen.nl